

Sokkal többet segített

Bezeczky Gáborral 1992 szeptemberében ismertük meg egymást, Amerikában, az Indiana University bukolikus bloomingtoni campusán, ahol az ő családja is meg az enyém is a Tulip Tree Apartmentsben lakott. Hamar rájöttem, hogy sokat tud a nyelvészetről is, és őszintén érdeklődik iránta. Voltak merész dolgai is. Például írt egy cikket arról, hogy Jakov Malkiel egy 1981-es tanulmányában, ami a *Language*-ben jelent meg, miként értelmezte félre Edward Sapir *drift* terminusát. Gábor benyújtotta kéziratát közlésre a *Language*-nek, vagyis a legrangosabb amerikai nyelvészeti folyóiratnak, mit sem tudván arról, hogy ha elfogadják a cikkét, akkor ő, az irodalmár, megelőzi azt az egy-két magyarországi nyelvészt, akik a 90-es években bekerültek a *Language* szerzői közé. Kézirata egy pozitív és egy negatív bírálatot kapott, s a főszerkesztő azt javasolta, hogy inkább egy nyelvészettörténeti folyóiratnak nyújtsa be értékes tanulmányát. „Nem fogom benyújtani – írta nekem Gábor 1994. szeptember 15-én –, mert arra most igazán nincs időm, hogy akár csak napokat is ezzel foglalkozzam.” Az irodalmár nem akart egy-két napot sem elvesztegetni a bloomingtoni könyvtári paradicsomban.

Mindazonáltal a következő évben, 1995-ben megjelentetett egy tanulmányt a *Journal of Literary Semantics*ben, amiben Ferdinand de Saussure nyelvelméletének bizonyos részeit kritizálta (ennek címe: *The Course, of course*).

Időrendben haladva, Gábor egy 1997-es megszólalását fogom felidézni. A helyszín a Karmelita Kolostor, akkoriban ott lakott a Nyelvtudományi Intézet. Úgynevezett nagyelőadást tartottam, akit ilyenre fölkertek, arról beszélt, amiről akart, de a szövegét két héttel korábban el kellett juttatnia egy szintén fölkerített opponensnek. Előadásom címe *Adatkrízis a nyelvészetben (?)* volt. Bemutattam, hogy mi szociolingvisták miért tartjuk problematikusnak az „elméleti nyelvészek” adatkezelését. Opponensem, B, semmiben sem értett egyet velem. A közönség nagyobb része osztotta az adatkezeléssel kapcsolatos aggodalmait, de B tántoríthatatlan maradt. Ekkor Gábor szót kért:

- Talán meg sem kellene szólalnom, mert nem vagyok nyelvész, irodalmár vagyok. De úgy gondolom, hogy ha minden így megy tovább, akkor előbb-utóbb kétfelé fog hasadni a nyelvészet: lesz egy Kontra-féle nyelvészet, és egy B-féle.
- Na és? – vetette oda B, foghegyről.

Az angolul közölt Saussure-kritikának egy irodalmi szempontokkal kibővített magyar változata is megjelent a *Literatúrában*, 2001-ben (Egyformaság és sokféleség a nyelvben és a nyelvészetben). Ezt a húszoldalas tanulmányt az irodalmárok nyilván jól ismerik, csak az utolsó két mondatát idézem: „érdeemesnek látszik megvizsgálni, mivel járulhat hozzá a szociolingvisztika az irodalomelmélethez. Valószínű, hogy új problémák kerülnek elő, és a régiek is új színben tűnnek fel.”

2002-es könyvében (*Metafora, narráció, szociolingvisztika*) aztán Gábor részletesen áttekintette a nyelvi variabilitás kérdéseit és azt, hogy miként lehet alkalmazni a társasnyelvészetet az irodalomtudományban. A könyv első 170 oldala a szociolingvisztika elméleti alapjainak, úgy is mondhatjuk, hogy a társasnyelvészet filozófiájának rendszeres és szellemes kifejtése.

2003-ban jelent meg egy ötszerzős könyvünk (*Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*), ennek szerkesztőjeként egy oldalon át soroltam föl azokat a kollégáinkat, akiknek köszönettel tartoztunk.

A szerkesztő szerzőtársaival karöltve köszönetet mond

Bezeczky Gábornak, aki irodalmárként sokkal többet segített, mint jó néhány nyelvész.

Kontra Miklós